

## Михайло Дзіндзьо

Вродил ся 19 липця 1925 р. в Красній к. Коросна, де його отец был вйтом. Закінчыл основну школу в ріднім селі, в яким коротко учителювал знаменитий Іван Русенко. Хоц тягло го до науки, мусіл помагати няньови в газдівці і окрем того вивчыти ся шевского фаху. Але в сельских чытальнях і Русенкові бібліотеці міг зазнайомити ся з клясыком світової літературы. Товды тіж зачали ся розвивати його етнографічно-фолклористичны заінтересуваня - записувал і запам'ятувал вельо народных звычаїв. Переселіня на Україну в 1945 р. шмарило го найперше до Борщева Тернопільской Области, а в 1948 р. переіхал до Борислава. В 50-тых роках закінчыл нафтовий технікум. Конечніст утриманя власной родины не дозволила підняти студіїв на Львівській Політехніці. Працувал в нафтовым промыслі. Мешкал в Бориславі, де вмер 8 серпня 1993 р.

По перо сягнул Михайло Дзіндзьо ішы в рідній Красній - записувал фолклор і писал вершы. Літературну діяльніст шырше розвинул уж на Україні, але місцьом публикації была предо вшыткым "Лемківска Сторінка" в "Нашым Слові", попри ній тіж українскы періодикы ("Жовтень", "Нафтовик Борислава"). Заслугом Дзіндзя єст напечатаня парох обшырных етнографічных циклів *В Розділю на весілю*, *Лемківскы вечірky*, *Лемківскы хрестины*. Публикувал він тіж ріжного рода статі, репортажы, рецензіи. Найбарже інітересуючы сут його авторскы, хоц в гідній мірі оперты на фактах з жытя, оповіданя анегдотычного характеру, спомины, сміховинкы, новелі. Зарахувати ту треба і його оперту на фактографічным материяли повіст *Як Теремта з Гамерикы домів піше вернул*.

Творы друкують ся за: "**Наше Слово**", Р: 1965, нр 40 (*Єгомосьць так казали*); Р: 1966, нр 29 (*Кумів могорыч*); Р: 1967, нр 8 (*Як Гарась коня помінял*); Р: 1971, нр 26-27 (*Пришла коза до воза*); Р: 1976, нр 34-38 (*За што Петро коровы навертал*).

### **Єгомосьць так казали...**

(Сміховинка)

В єдного газды-богача служыл наймит Ваньо. Робил тяжко, а жыл планно, бо газда был скупий і захланний. Раз в неділю повідат газда до Ваня:

- Пожен коровы під ліс пасти, а я піду до церкви.

Пополудни вертат Ваньо з коровами з поля, а газда з церкви.

- Но, што там єгомосьць на казаню повідали? – звідуче ся Ваньо газды.

- А то повідали: гнеска піст, заран піст, позарани піст і цілий тыжден піст! – одповідат газда.

- О, то дуже зле, будете мя цілий тыжден пістным ідлом морити! – з жальом повіл Ваньо.

Нич не зробиш, проти єгомосця не попреш. Іст Ваньо пістну капусту з комперями. Як дочекал ся наконец неділі, повідат до газды:

- Єден раз Вы ідте коровы пасти, а я зас піду до церкви.

Як вернули пополудни домів, газда звідуче ся Ваня:

- Но то повідай, што там на казаню єгомосьць казали?

- А то казали – гнеска свято, заран свято, позарани свято і так цілий тыжден буде свято, єгомосьць не казали нич робити, лем по святочному істи!

### **Як Гарась коня помінял**

Писал недавно Михайло Кицей з Ропиці Руской, як на горлицькым ярмаку гандляре-ошусты обдурили на конях Петра Пыжа з Ропиці і Василя Дикого з Пстружного. То мі припомнуло, же газді з нашого села іщы не таку штуку тоты великы махінаторы втнули.

Жыл в Коростенці газда по назвиску Сенько, но, як то всяди быват, мал прозвиско - Гарась.

І мал Гарась старого коня Каштана, котрий не хотіл юж добрі тягнути. Єдного разу повідат до свого сына Михала:

-Треба бы нашого Каштана продати, а молодшого коня взамін купити, може бы ты ся выбрал на ярмак до Березова?

- Може пізнійше, тату, бо тепер як раз є добра акордова робота на нашым тартаку і я ся нияк не вырву - одповідат сын.

- Пізнійше, то юж буде в поли робота! - отец на то.

Не дивуйте ся, же Гарасів сын тартаку пильнувал, так робило дуже люди в нашым селі, бо тартак был великій, паровий і файны пінязі там ся зарабляло.

Пішол Гарась і до нашого сельского спеціялісты од кони - Івана Козака просити го, жебы поіхал з ним на ярмак коня помочы выбрати. Але Козак мал дома якуси пильну роботу і не згодил ся з Гарасьом поіхати.

- А фрас бы вас вшыткых забрал, ник не хоче човекови помочы! А поіхам сам, не така то аж штука коня выбрати! - зо злости крикнул Гарась.

Пришол ден ярмаку, Гарась запряг Каштана до воза і вїо до Березова.

На торговици одразу оточыли го гендляре кінми. Коли ся довідали, же Гарась хоче Каштана продати, а молодшого коня купити, з місця приступили до торгу з ним...

- А што вы за тото старе шкапыско просите?

- Та дайте 90 злотых!

- Ха! Ха! Ха! Што вы, діду, ваш кін ся надає на то, жебы з него скору здерти! Но то даєме вам 45 злотых!

Долго ся торгували, в кінци заплатели Гарасьови 70 злотых.

Зняли з Каштана хомут і кантар і берут го з собов...

- Слухайте діду, а якого вы хочете другого коня купити, ци карого, ци сивого, а може такой масти, як ваш Каштан? - звідуют са гендляре на одходным.

- Та може быти хоц якої масти, абы тилько был молодший і ростом підходил до мойого хомута.

- Мы вам такого коня приведеме!

Завели коня Каштана за торговицю, обстригли му хвіст і гриву коротко, так як то має 1,5-2 річний жеребец. Шерст му старанно вычесали і помастили чымси там, же ся выблискувала, як на молодым кони. Зубы вычыстили пильником і они з почорнілых зробили ся білы. Наконец вляли му до горла згорівкы і спрали го по ногах так батогами, же бідний Каштаниско на правду стал віргати як жеребец!

Приводят того "жеребця" до Гарася і повідают:

- Посмотрте, мы вам підобрали такого коня, як вы хтіли!

- Го! Го! Та то іщы жеребец!

- Може і жеребец, но тягне, як звір! Давайте, запрягнеме до воза і попрубуєме!

Накладают "жеребцьови" хомут, Гарась видит, же акурат пасує, запрягают до воза, і як тилько еден з гендлярів свиснул батогом і крикнул - «вїо» - новий кін зорвал ся до гальопу!

- А, центий кін, но то сила за него хочете?

- Тот кін коштує 120 злотых!

- То дуже, мі такого доброго коня не треба!

- Но то ся хыба сами запрягнете до воза і потягнете домів! Другого молодого коня гнеска на ярмаку не купите!

І што вы думате, продали гунцвоты Гарасьови його власного коня і взяли за него 100 злотых!

Іде Гарась задоволений домів, бо кін зриват ся до гальопу, як тилько батіг почуе - видно му іщы згорілка не вывітрила.

Приїзджают в село, а кін сам поперат на дорогу до халупы Гарасьовой...

- О, якій він мудрий, нюхом чує, де моя газдівка! - дивує ся Гарась.

- Параска, а Параска вынес свяченой воды, треба нового коня покропити! - кричыт Гарась з подвіря на свою жену.

Параска выходит зо свяченов водов в мисці, смотрит на «нового» коня... і кропиво выпадає ій з рук...

- Што ты старий, ци-с зварювал, ци-с осліп, та де то новий кін, то наш старий Каштан, чо-с го так деси обскубал?!

Гарасьови, як обух по голові тоты слова, він выпрягат коня, а кін сам іде на свое місце в стайни...

- Холера бы забрала тых жубратів гендлярів, а то мя обциганили! - застогнал Гарась.

З того часу в нас в Красній повідали до человека, што зробил невыгідну для себе заміну:

- "Поміняє єс, як Гарась коня!"

## **Кумів могорыч**

Штефанови, газді з нашого села Коростенки, треба было на ярмаку купити коня. А же сам він не знал ся добрі на конях, то запросил си на поміч свого кума Івана "Козака", спеціаліста од кони, што знал не лем добры коні выберати, але навет лічыти іх.

Як іхали на ярмак до Коросна, то Штефан так повідат до свого кума:

- Куме, присество божеє, як мі выберете файного коня, то вам ставлю могорыч, пят бокалів пива і фляшку араку!

- Нич ся не трапте куме, я вам выберу такого коня, же буде вартало ставити та то не лем фляшку араку, а навет што найліпшого коняку!

- Поставлю вам коняку, куме!

Приїзджают они на торговицу до Коросна, а там кони видимо-невидимо - і гнідых, і карых, і буланых, і каштанів, аж в очах рябит. Гендляры-ошусты коням зубы попідчыщали, зорівков іх понапоювали, жебы ся ім молодод очы блищали і ногами ліпше віргали. Внет познали в Стефані купця на коня, каждый го тягне в свою сторону, показує і захвалує свого коня.

Бідний Штефаниско, як тот баран в бібліі, нич не одріжнит доброго коня од недоброго, а старого од молодого!

А кум Іван, як тота рыба в воді, плават си в тым кінским морю! Єдного коня по хырбеті руков протягне, другого за ногу шарпне, третьому зубы пообзерат, а на четвертого лем так зозаду і спереду зыркне і юж му ціну і його вік знає.

За піл години выбрал Штефанови трирічного, карого коня, як звіра. Заплатили за него не так юж дорого, бо купили не в гендлярів, а якогоси газды. Гендляры іщы зрана мали того коня на оці і долго торгували го, жебы потім перепродати кому і заробити на ним. Як увиділи, же Іван "Козак" выторгувал тоту ціну, што кін вартал, то аж зубами заскреготіли зо злости на него.

Івана потягнули інчы нашы газдове коні выберати, а барз задоволений Штефан привязал купленого коня до свого воза, попросил сусіда, жебы му го припилънувал, а сам пішо до склепів дашто купити.

Заходит до шынку і звіде ся, кільки коштує фляшка коняку. Як му одповіли, же два раз більше, як зорівка, зробило ся жаль Штефанови пінязи на коняк...

Він обышол вшыткы шынкы і нашол аж три, в яких не было коняку.

Веде кума до тых шынків, а там повідають:

- Коняку неє!

Так в першым, так і в другым, а як підходили до третього, повідат Штефан до кума:

- Дуже бы я рад вас куме коняком почестувати, но сами видите, же го нигде не мож дістати, як і ту не буде, то ся хыба напеме зорівкы і пива?

- Дайте фляшку коняку! - повіл Штефан в третім шынку. Но, ту стало ся неперевиджене. Шынкар познал Штефана і як не гаркне:

- Я ти юж раз повідал, бортаку, же в мене неє коняку!

Штефан лем очами закліпал і почервеніл як бурак, а кум Іван повіл з докором і жальом:

- О, то так, куме? Куме, куме, я ся з вас того не сподівал. Но, то сте ся мі пекні одвдячыли! Так як вы хтіли мене почестувати, так і мі треба было вам коня выберати...

## **Пришла коза до воза**

Был колиси в Горлицкым повіті присілок Драгошів. Стояло там 8 хыж, приписаны они были до громады Ропиця Руска.

Хоц присілок Драгошів был барз малий, газдове з него мали великій хотар землі: дуже орного поля, обшырны пасовиска і луку коло рікы, котры называли ся «Завоі».

Присілок был відомий на Лемківщынї з того, же люде ту часто процесували ся з околичныма газдами. Часто можна было почути: «Драгошовяне зо суду не вылазят...». А вшытко про то, же навколо присілка было барз дуже границ. З невеличкым Драгошовом і обшырныма його полями граничыли поля Ропиці Руской, Маластова, Пантной, Баниці, Бортного, Бодаків, Пстружного. На меджах тых піль были постійны непорозумліня. А крім того, Драгошовяне были добрыма газдами, зберали незлій уроджай жыта, вівса і бандурок. Ховали дуже коров і овец. Мали добры коні, котрыма зимом возили дерево з панского ліса до Горлиц.

Через Драгошів вела дорога до Бортного і далі до гір.

Драгошів з двох сторін оплыват ріка Тенча, яка літом, при великих зливах, выходила зо своїх берегів, заливала сінокосы і орны поля, чым робила немалы шкоды газдам..

Через ріку Тенчу не было моста і як не было великой воды, фіры переїзджали ей вбрід. Была проложена тилько долга лавка з бельок для пішых. Але зливы были часто, велика вода забрала лавку — і втовды не было жадной можливости перейти ріку.

Товды єдному Драгошовянови притрафила ся велика пригода. Называл ся він Ваньо. Коли він был ішы парібком, сподабало ся му шварне, молоде дівча зо сусіднього села. Дівчатко тото было барз вродливе, веселе — але барз неприступне.

Зачал Ваньо вечерами ходити до того села. На вечірках з тым шварным дівчатом часто він танцує, але нияк не може ся з ним добесїдувати. Хоче го одпроваджувати з вечірок домів, але де там — дівча втіче од него гет...

Прїбує Ваньо ріжныма способами приєднати сой серце Парасї (так звали тото дівча). То на ярмарку в Горлицях до ней підходит, то в неділю, коло церкви, бесїдує часто з ньом, лем вшытко надармо.

Втовды Ваньо звідує ся парібків з того села, в яком жыла Парася, ци она має даякого іншого хлопця.

Парібкы одповідали:

— Никого она не має. Она така велика парадниця, же нами вшыткыма погорджує. Никого з нас не хоче...

А вы не будете проти того, як я буду до неї ходил?

— Та ход сой кілько хочеш! Што нам по ей красі, як она не хоче з нами бесідувати. І ты тіж ей нигда не поцілуєш... Юж мы ей знаме!

— А я вам докажу, же Парася буде моя і я ей поцілую! — повіл Ваньо.

І іщы більше зачал Ваньо крутити ся коло Парасі. Але все надармо. Не хоче го дівка і юж! Цілу зиму протанцувал Ваньо з Парасьом на вечірках, а серця ей не прихылил до себе. Врешті зліст почала опановувати Ваня. Парібкы сміяли ся з него, же він нич не може порадити з том парадницьом.

Ваньо все іщы хоче показати перед парібками, же не мече слів на вітер.

Єдного разу, танцюючи з Парасьом, він несподівано поцілувал ей в лице при вшыткых парібках і дівчатах...

Парася одскочыла од Ваня, якбы він ей облял горячом водом. А потім як вытягне руку, та як вліпит Ваня в лице:

— Як ты смієш мя цілувати?! Я більше тя не хочу знати! Ани не підход більше до мя близко! — кричала она.

— Ого, яка королева! Ты іщы сама придеш до мене і будеш мя цілувала, — одповіл Ваньо.

— Николи того не буде! Хыбаль як пісок на камени выросне! — одрубала Парася і, тріснувши дверми, пішла гет з вечірок.

— Приде іщы коза до воза! — крикнул їй навздогін Ваньо.

З того часу они більше не спотыкали ся нигде, бо Ваньо здалека обминял Парасю, як лем ей де увиділ.

Прошла весна і літо ся зачало, а пророцтво Ваня не сполнят ся.

Ваньо цілыма днями косил траву коло рікы. Жебы заглушыти зліст і жаль на Парасю, він часто переходил через ріку на другій беріг і ішол до корчмы пити згорілку. А жебы не ходити далеко, аж до лавкы, він коло своїх сінокосів поклял впоперек рікы великы камені, по яких переходил на другу сторону.

Тепер Ваньо мал свій перехід через ріку. Коли вода забрала лавку і навет камені вкрывала так, же їх не было видно, Ваньо з дручком в руці переходил по тых каменях сміло на другій беріг, коли лем хтіл. Не страшно му было, же вода сягала му по коліна, або і выжше.

Єдного разу дуже газдынь пішло на ярмак до Горлиц. Зрана была ладна погода, але пополудни надышла велика буря. Раз-по-раз блискала блискавка і часто гырмів грім. Потім зорвала ся страшна злива. Вода в Тенчі піднесла ся високо — і перша фаля зорвала лавку.

На березі зобрали ся тоты газдыні, што вертали домів з ярмаку. Они ходили коло рікы і не знали, як дістати ся на другу сторону. Декотры газдыні плакали, бо барз хотіли дістати ся домів, закля надыйде вечер.

Ваньо якраз вышол поспотрити, ци му вода не забрала сіно в копах.

Газдыні почали кричати до Ваня, жебы він дал знати їх мужам, най придут кінми перевозити їх.

Коли Ваньо підышол ближше, то увиділ, же на другым боці рікы, межде газдынями, є Парася.

«Ага, попала-с мі, пташко, в руки», — подумал сой Ваньо, але ани виду не подає, же ся втішыл, і так одповідат газдыням:

— То за далеко ходити по ваших хлопів. Зрештом, такой воды і кін не перейде!

— А што робити?

— Як дате каждая могорыч, то вас вшитких перенесу через воду на другій беріг.

— Як то? Повідаш, же той воды кін не перейде, а як ты з нами перейдеш?!

— То юж моя справа! Ідте вшиткы горі берегом, аж до того місця, де я буду до вас через ріку переходил.

Ваньо пішол тіж горі берегом до того місця, де были камені. Він взял в руки добрий дручок і, намацюючи ним камені, якы были тепер глубоко під водом, осторожно поліз в воду. Він ступил на перший камін і далі юж, дотримуючы ся відповіднього кроку, натрафлял на дальшы камені. На середині рікы вода сягала му праві же до пояса, але Ваньо, міцно спераючы ся дручком о дно рікы, сміло перешол через глубоко воду на другій беріг.

Газдыні зо страхом смотрили на Ваня і не могли си выобразити, як то він іх буде переносил.

— Но, котра з вас найодважнійша? Котра хоче найскорше домів? — звідусе са Ваньо.

Газдыні позерают на ріку, де з шумом перекочували ся брудны од глины фалі, то на то, як з Ваня стікала вода — і не рушают ся з місця.

— Ага, жалуете грайцар на могорыч, а я мам ся ту коло вас перестудити і захворіти?! Як сте такы скупы, то вертайте ся до Горлиц, а я піду домів, — повіл Ваньо і хоче сам воду переходити.

— Та почекай, Ваню! Нам не піязи жаль для тебе, лем ся боіме, же нас ту, в тій воді, потопиш... — повідат една з газдынь.

Не бійте ся, не втоплю я вас, і дві можу одразу нести. А хоц бы-м і з дакотром впал до воды, та і так з ньом. выплыну, бо-м ся навчыл добрі плавати, як ем служыл в войску!

Газдыні уважно слухають |тоту бесіду, але одвагы ім тото не додават. Аж ту найстарша бабуся повідат:.

— Нес мя, Ваню, першу! Як мя втопыш в тій Тенчи, то не велика шкода буде, бо я юж стара і дост ем ся на світі нажыла...

Ваньо взял бабусю на плечы, як то люде повідали — «на. керкоша», і осторожно поліз в воду.

— Тримайте ся мя добрі руками і ногами, жебы вас не змыло з мене! — наказує Ваньо. Бабусі не треба было два раз то повторяти; і хоц она повідала, же готова ся в Тенчи втопити, то еднак, так стисла Ваня руками за шыю, же він аж ся здивувал, де ся той силы тилько набрало в старых, костистых руках... Ідучы барз поволи, Ваньо перенюс бабусю на другій беріг, замочывшы бабусі ногы по коліна і кусцьок спідниці. В зігнутом лікті бабуся добрі тримала плетений кошык з сольом, патычками і всякым інчим крамом, што купила на ярмаку в Горлицях. Вшитко тото, сухе і ціле, было перенесене разом з бабусьом на другій бік. Як то увиділи другы газдыні, юж смілійше годили ся на такой перехід, на плечах Ваня.

Ваньо поволи і осторожно попереносил вшиткы газдыні на другу сторону рікы. Не обышло ся без крику і висуку бо Ваньо што молодшы газдыні і дівчата старал ся як найбільше змочыти.

Нарешті на тым боці лишыла ся лем една Парася.

— А чого ся, Ваню, не верташ по Парасю?... — звідуют ся газдыні.

— А она мі заказала близко до себе підходити, то я не іду!... — відповідат Ваньо.

— Та йой, Ваню, хыбаль ты не знаш дівочкых выбрыків? Преці ей не лишыш саму на ніч на тамтій стороні рікы! Ід, Ваню, перенес Парасю, най разом з нами іде домів... — просят они.

— Як Парася сама мя о то попросит, то може ей перенесу...

— Парась! Парасю-у-у! Попрос Ваня, най ты перенесе, бо юж близко вечер, то де ся в таку пору подіеш?! — кричат газдыні голосно, жебы перекричати шум воды.

Бідна Парася стояла за водом, біла, як полотно. Юж напавду зачынало ся змеркати, скоро цілком стемніе, а она остане ся самітна на березі розбурханой рікы. Она барз бояла ся назад вертати, просити ся на нічліг, бо до найближшого села тіж было далеко. Она добрі памятала слова, котры повіла Ваньови втовды, як він ей прилюдно поцілувал. Припомнуло ся їй і тото, як сильно она го по лиці вдарила... Як же тепер она буде просила го о поміч?...

Вшыткы там, на другым боці, просят Ваня, жебы перенюс ей, а она сама нияк не може зо себе слова выдобыти...

Вкінці Парася голосно розплакала ся. Слезы цюрком потекли по лиці, ціла аж затрясла ся од плачу, серце ей забило ся неспокійно в грудях, а горло здавлювал якісий стиск і бракувало повітря для дыхання.

— Чого плачеш? Треба Ваня просити, а не плакати, глупа дівко!.. — кричат до ней з тамтого берега газдыні.

Ваньо, хоц гнів і образу затаїл на Парасю, еднак коли увиділ, як она гірко плаче, пожалів ей. Він крикнул до ней:

— Но то як, Парась, хочеш, жебы я ты переносил през воду, ци не хочеш?..

Парася тилько змогла головою кивнути на згоду.

Втовды Ваньо перешол до ней, взял па свої плечы і так повідат:

— Хоц я не мам права быти близко при тобі, то тепер мусиш ся добрі до мене притулити і обняти мя руками за шыю, бо як ні, то впадеш до воды. Юж темно і могу не вгадати, де сут тоты мої камені...

Парася, рада не рада, обхопила Ваня сильно своїма руками. Ваньо якісий час присмотрювал ся до воды, якбы однайдувал скрыты там камені, а потім осторожно, штораз то глубше входил до воды. Коли юж перешол більше як піл рікы, раптом, ци то му вода дручок підірвала, ци то він не потрафил ногом стати на камін, дост, же полетіл разом з Парасьом під воду, котра ся замкнула над їх головами... Але одразу они выплыли на верх, бо Ваньо енергічно вдарял ногами і руками по воді.

На березі вшыткы голосно закричали, а Парася в великым страху йойкнула:

— Йой, Ваню! Ратуй мя!..

Вода несе їх вділ. Ваньо гребе што силы руками і ногами, рве ся до берега, а до Парасі повідат:

— На што ты ратувати — і так ты мя не хочеш, а я без тебе жытя не мам... Ліпше буде, як ся ту обоє втопиме... — з тыма словами Ваньо занурят ся з Парасьом під воду...

Але зас выплыват на верх. Парася іщы сильнійше, як тот кліщ, вчепила ся Ваня руками і ногами. Она присуват свою голову до головы Ваня і, коли фалі вышмарили їх на верх, цілує го.

— Ваню! Як ся выратуеме з той воды, то я піду за тебе!..

— А я не хочу такой жены, жебы з мусу за мя выходила.

— Ваню, я не з мусу! Я і перше ты любила, але-м того не разуміла...

Нарешті Ваньо доплыл якоси до берега, вхопил кряк, што ріс при березі, і поволи, разом з Парасьом, вышол з воды.

Парася далі, ни жыва, ни мертва, тримат ся руками за Ваня.

— Што мі з ньом робити? Раз мі повідат, жебы-м близко до ней не підходил, то зас сама не може ся зо мном нияк розлучыти... — повідат Ваню до газынь.

— А на што ся вам розлучати? Жен ся, Ваню, з ньом і юж! Вшыткы мы чули, як Парася кричала, же тя любит... — повідают газдыні доВаня, а до Парасі додают:

— Преці любиш го, Парась, но хыбаль не правда?

Парася нич на то не одповідат, лем тихо плаче, юж сама не знає з чого: ци зо жалю, же перше была така глупа, ци може з радости, же аж допіро там, в воді, зрозуміла, же она і перше Ваня любила, лем не хтіла ся навет собі в тым признати?

Не все каламутна вода приносить шкоду.

### **За што Петро коровы навертал**

(Гумореска)

(Уривкы)

Ідеме якоси єдного разу з кумом Петром по дорозі, бесідуєме сой о тым, о сим, а поперед нами ідут школяре до школы. Ішло іх може з вісмеро, а може і з десятеро і нич бы в тым не было дивного, якбы не того, же ішли они вшыткы парами. Каждый хлопец ішол з дівчатом. І то як він коло ней ішол? Гордо, як даякій іспанській гранд. Каждый єден, як і належыт галантному рыцарьови-кавалерови, нюс, опріч свого, ішы портфель дівчате, своей друкыні.

А дівчатка, як ішли коло своїх «кавалерів»? О, та они не ішли, а граціозно перхали, як вельможны, аристократычны принцесы! Они, раз по раз, зазерали «своім» хлопцям в очы і штоси ім веселе щebetали. І барз часто заливали ся дзвінкым, голосистым і щесливим сміхом...

— Но вы посмотрте ся, куме, на них. Таке тото ішы смаркате, а юж ся потрафит залицяти єдно до другого! — повідат до мене кум.

— Не такы то они, куме, смаркаты. Певно будут зо шестой, а може навет зо семой клясы і юж ім буде по штырнацет років, — одповідам.

— Ба, вшытко єдно, і так ім ішы материнске молоко не обсохло, а они ся певно юж цілуют, як іх ніхто не видит!

— Забыл віл, як телятом был! А припомнийте сой, куме, ци вы сами, як сте такы были, ци сте не цілували даякого дівчате?

— О ні! Як єм такій был, то-м ішы ани єдной не цілувал...

— То зле, куме. Мі ся здає, же як єм таким самым шкетом был, то юж єм сой не єдну поцілувал.

— Вам то добрі, куме, было, бо сте одважны і бесідливы, то сте знали, як ся з нима повести. А я змалечку был єм боязливий і дуже встыдливий. Я не то, што цілувати, я навет не потрафил до дівчате слово выповісти...

— Но, але наконец, мусіли сте, куме, якуси сой поцілувати перший раз? Оповіджте мі, як то вам ся вдало, як сте такы встыдливы были?..

Кум Петро замыслил ся і долго мі нич не одповідал. Видно было, же полетіл мыслями в свої далеке, юнацкы рокы. Вкінци зітхнул сой з таким превеликым жальом і так мі зачал оповідати:

— Не я поцілувал перший раз, лем мя дівча само поцілувало. І то так огнисто, же як сой ішы гнеска припомну, то ся мі одразу кров бурит! І подумати тилько — нибы не така то юж велька штука, же тя цмокне своим гамбусьом даяке шварне дівча, як одразу ся вшытко мінят! Тобі ся здає, же-с до раю скочыл! А як ся сам впеш до той червеной як малина, а горячой, як полемін, дівчой гамбусі, то ти аж дыханя сперат.

— Ого, куме! Не такій то вы знов занадто несмілий і встыдливий, як сте потрафили тото вшытко пережыти!



— Ано, познал єм того, познал! За то ціле жытя буду дякувал єдній красавици. Я ей до днес нияк не можу забыти...

— А хыбаль то не была ваша жена Параска?

— Та де там Параска! Она не єст спосібна выкресати з себе такій оген! Як єм ся до ней залицял, то ся нияк не давала мі поцілувати. Лем аж втовды, як ся впевнила, же ся наравду з ньом оженю, то ся дозволила кілька раз поцілувати. І то так стримано, осторожно, а не так огнисто, як бы мі ся хотіло. А як зме ся поженили, то тіж не любила ся моя Параска цілувати, Тільки даколи мя так холоднуvато поцілує, якбы даякій шарварок одробляла. А тепер то юж ся николи зо мном не цілує, лем ся каждый ден зо мном сварит! Про тоту сварку і мі самому юж давно ся одхотіло ей цілувати.

— Ой, правду повідате, куме! Юж нас зачынают занедбувати наши жены. Они нас юж зарахували до старых хлопів. А мы іщы не такы преці стары. Якбы нам дати даяке молоде дівча, о-го-го! Якбы мы іщы огнисто потрафили поціувати! Най ся молодой паробок навет до нас не рівнат! Але оповідайте далі, бо-м барз цекавий, як то вы, куме, цілували перший раз...

— Ано был єм наравду барз несмілым і стыдливым хлопцьом. (...) Ішол юж мі сімнадцятий рік, а я іщы ани єдно дівча не поцілувал (...)

Зараз за нашом меджом пасла свої коровы старша од мене о три рокы сусідова Євця. Была то «дівка на выданю» і я добрі знал, же до ней ся юж од давна старшы паробкы залицяют. Хоц мы жыли по сусідстві, я дома, ци то даде в селі, праві, же николи з том Євцьом не бесідувал, бо до ней не мож быво приступити, така то была дівка парадна. Но, але ту, на пасвиску, під самым лісом, де нихто не виділ, та і не мож было прикликати вартістнійшого парібка, і такій шкет, як я, был для Євці добрым спілбесідником. Бо была Євця од природы дівка быстра, весела, бесідлива, любила барз жарты, то ясно, же ій самій нияко было. Як лем я прижену свої коровы, одразу кличе мя до себе. Я приду, стану коло ней і звідую ся, што ій треба. А она на то:

— Та иич мі не треба, лем сяд сой, Петрусю, коло мене, побесідуєме дашто.

— О чым я буду з тобом бесідувал? — звідую ся я.

— О чым, о чым... Та так, о ничым, а заєдно о вшыткым покус. Хыбаль не знаш, як то хлопец бесідує з дівчатом?

— Нибы ты мя за хлопця уважаш? Знам я тя, в мыслях смаркачом обзываш...

— Ого, якій ты, Петрусю, гонорний! Та я тя наравду юж мам за каваліра! Можеш ся навет до мя кус позалицяти, — повіла Євця і голосно, заливисто засміяла ся.

Я ся завстыдал, почервеніл єм, як бурак і, як опарений, втюк єм од ней гет. Но, але Євця не дає мі спокою, зас мя кличе до себе, а як я не іду, і сама до мя приходит і зачынат дразнити ріжnymi словами, наприклад, же я «крас паробок і она має вельку охоту мя поцілувати»... (...)

А ей коровы тымчасом зайдут в шкоду, до сусідового вівса або коничу. Товды просит мя Євця, жебы я ей коровы навертал. Так я навертал, жебы ся лем она одо мя одвязала і не зачынала зо мном таких бесід, од яких я починал цілий червеніти.

Лем же тото навертана своїх і Євчыных коров заберало мі дуже часу, а я хотіл дашто почитати, бо-м завсе брал з собом даяку цекаву книжку. І юж мі є великым тягаром тото подвійне пасіня, а не знам, як ся той язукатой Євці позбыти. Деінде погнати коровы пасти, неє де, бо акурат няньо лишыли поле на пасвиско там, де і Євціны родиче.

То тіж нич дивного, же єдного разу я ся занадто зачытал, а Євця всеціло заняла вышываньом, натоміст ей коровы зашли в шкоду. Я ся перший опамятал і кричу здалека Євці, же ей коровы ся пасут в вівсі. Євця зорвала ся, навернула коровы, а потім летит до мене і як не закричѳт надо мном:

— Ты, сякій-такій, чоґо моїх коров не наверташ?!

— А што?! Ци я твій наймит, жебы-м ти ту прислугувал? — відповідам зухвало, бо юж мі напавду збрідло того подвійне наvertsана праві же през цілий тыжден.

— Ах! То ты такій?! Так знай, бортаку, же каждый еден паробок в нашым селі мал бы великій гонір, високу чест, для мя коровы наvertsати!

— А то мі превелика чест! Она сой буде сідила, як даяка королева, а ты за ней, лем не знати, за якого фраса, ногы ту обрывавай, за ей коровами літай. А фігу не хочеш?!

— Ах, ты смаркачу нещестний! Як ты смієш так до мя пыскувати?! — люто закричала Євця, як даяка фурия налетіла на мене, звалила мя на землю, сіла на мі верхом і зачала окладати пястуками, де попала.

Я з великой несподіванкы навет забыл ся боронити, так блискавично она на мя налетіла. Пробувал я ся спід ней выдерти, та де там. Євця была дівком і выжшом, і тугійшом, но і тяжшом од мене, то так мя придавила до землі, як бы ся на мя несподівано мішок зо зерном з великой высокости звалил... Она мя бє безпрерывно, то по голові, то по грудях, то по руках, якыма я ся старам заставити од тых ей ударів. При тым Євця приповідат за каждым своїм ударом по мі:

— Будеш, смаркачу еден, наvertsал мої коровы, ци не будеш?!

Мі ся трудно боронити, бо я під сподом, бесідувати тіж мі тяжко, бо не можу зачерпнути повітря до здавленных през Євцю своїх груди, а еднак відповідам з великом прекором:

— Не буду! Не буду! Сама сой іх наvertsай ты... ты... дівуля превелебна!

— Будеш! Будеш! Я тя, смаркачу, навчу розуму! Я тя навчу, як мя маєш слухати! Ты іщы в мене станеш, як едwabний!

— Николи того не буде! Хоц мя ту забий, а я ти більше коров не наvertsну! — кричу я і старам ся даякым способом звалити Євцю зо себе. Я одслонил голову, бо-м ся хотіл руками одіпхнути од землі, а ту Євця як не вліпит мя по лицю руком з цілого розмаху. Мі ся в очах звідзы засвітили, а в ухах загуділо, якбы мі в них перун стрілил...

— Ах, ты дяблице! Та за што мя так толчеш? — крикнул я од болю. В грудях мі зақыпіла страшенна зліст. — Но, тепер я ти покажу, Євцю, як то паробка бити! — Як не крутну собом з цілою силы, як не одіпру ся руками і ногами од землі — одразу Євця злетіла з мене, натоміст я всіл ся зверху на ній і молочу ей пястуками, де ся мі лем даст.

Тепер юж она сама, як перше я, заставлят ся руками од моїх ударів, намагат ся звалити мя з себе і кричат:

— Што ты робиш?! То ты такій паробок? То ты смієш дівку бити?! Хыбаль ты не знаш, же нас, дівок, не вільно бити в ниякым разі?!

Я збраніл од тых ей слів і руки сами опустили ся мі. З того одразу скорыстала Євця, она зошмарила мя з себе, зас підмяла під спід і намагат ся мя бити.

Але я юж ся павчыл, як ся мам з ньом тягати. Но, як не вільно дівок бити, то більше не буду, лем же і себе бити тіж не позволю. Я ся спритно выкрутил і зас ем на верху! Але же і Євця воює зо мною як розлючена тигриця. Єй тіло было таке упруге, таке елястичне, як даяка гума і Євця, раз-по-раз, як змя, вислизгала спід мене.

І так ся качае обоє по землі, раз она на верху, то зас я. Юж ся не беме, а лем так борсае, хто кого пересилит.

При тым Євця далі приповідат:

— Будеш мі коровы наvertsал?

— Не буду! — відповідам я коротко, бо одчувам, же за даякій час перемога буде за мною, Євця явно зачала вымотувати ся з сил.

Раптом в тій завзятой борсаніні моя права рука з цілого розмаху влітує Євці за пазуху. Роздає ся тріск розрываного полотна, летят гет одорваны вшыткы нараз гузікы,

зорваний зо шельок ліфтчык опадат вділ, а на світло денне появляють ся білы-білісінькы Євціны дівочы груди...

Я аж закаменіл од здивуваня. Бо треба вам знати, же Євця, од постійного перебуваня на поли, од вітру, од сонця была смаглява, аж чорна, як даяка Циганка. А ту несподівано показує ся така чыста, така непорочна білизна ей груди. То так, як бы посеред літа впал на зелену траву білий сніг і він аж разил бы в очы. Так само выгляд Євціных груди вразил мя до невыповіджыня. Бо я перший раз увиділ дівочы груди і не міг ем очы од них одорвати. Я не знал, з чым іх порівнювати, так прекрсно были они окрислены, якбы вирізблены з білого мармуру... Такой красоты я до тепер іщы ани разу не виділ, я навет не підоздрівал, же дівчата штоси такого можут ховати в своїх пазухах..

Я был барз потрясений увидженым, в мойї свідомости непереборно ріс подив і повага до дівочой вроды. Я мимо волі посмотрил Євці в лице і... якбы пелена впала мі з очы. Як же я до той поры не достерюг, яка то з Євці велика красавиця?

(...) Перший раз зазріл ем уважнійше в Євціны очы і аж ем ся мусіл зажмурити од іх невыповідженой красоты. Они были сині-сині, як небо, а бездонны, як крениці. При тым в них миготіли якісы таємничы іскоркы, в них можна было якбы чытати Євціны мысли. Тепер, наприклад, Євця смотрила ся на мене і ей очы докоряли мі: «видиш, гунцвоте, яка я крас дівка, а ты мя беш...» Під тым ей докірливим поглядом я почервеніл, як зіманий на горячым злодій. Я заморгал, закліпал своіма очами і не знал, де іх подіти, такій ся чул винуватий перед Євцьом. А Євціны очы далі мі докоряют: «а видиш, а видиш, аж тепер ти встыд? Аж тепер ес зрозуміл, на што ес руку піднимал?...» Я з великом покором смотрю Євці в очы і своіма намагам ся передати ій таку одповід: «я был, як сліпий, Євцю, аж ты мі одкрыла очы на свою дивну, дівочу красу! Тепер то я юж виджу, же такой красы направду не можна в ниякым разі бити. Єй треба лем любити.

Нараз я усвідамляю сой, же я зас під сподом, а Євця сідит на мі. Коли она встигла того зробити, нияк не припомну. Певно я был заморожений том дівочом вродом, же-м навет не зауважыл, што ся зо мною робит. Ото ж Євця сідит на мі, але я юж не намагам ся зошмарити ей з себе. Тепер я зачынам одчувати, якій ест приемний тот ей тягар...

Євця тіж юж не має ниякого наміру мя бити, ци навет тырмосити, а сідит сой так выгідно і якоси тепло і ласкаво позерат по мі, якбы і она перший раз увиділа, же я направду юж паробок...

Як Євці, так і мі, чогоси так ся тяжко оддыхат, ци то од проведенной недавно борсанины, ци то, фрас го знає, од чого ішы другого...

Раптом Євця схылят ся низко надо мною і шепче мі в ухо:

— Будеш іщы, смаркачу еден, мя бил?

— Не буду, Євцю, николи більше не буду! — шепчу я в одповід, а до мойой свідомости доходит, як то Євця ласкаво вышептала того слово «смаркачу». Навет якбы была выповіла «милий» ци «коханий», то бы так в ей устах не зазвучало приемно, як того «образливе» слово.

Я ся бою навет порушыти, жебы не сполошыти Євці, і жебы она як найдолше тримала свою голову коло мойой...

— Так то ліпше, ты... ты... мій смаркачу... — шепче зас Євця і я раптом одчуваю ей горячы воргы на своїх...

Світе дивний! Таж то Євця мя поцілувала! Од того першого в моім жытю поцілунку мі якбы мурянкы полізли по плечах, а за хвильку, якбы мя мороз цілого опарил і в грудях дыханя мі заперло...

— А видиш, Петрусю? Тепер то мя цілуєш, а перше-с мя бил! — повідат Євця і сміє ся щесливо, задоволено.

Не припоминам собі, коли-м зачал Євцю цілувати, ани товды, ани тепер не можу собі того припомнути. То ся стало якоси без мойой свідомости.

— Даруй мі того, Євцю... — зачал єм єй перепрошувати, — Я перше не знал, же ты така мила-премилена можеш быти, прошу я покїрно...

— А то смаркач! А то гунцвот! А то збыточник! А то безвстыдник! Та што він мі ту наробил?! Кошелю мі роздер, ліфтчык мі одорвал, гузікы мі потратил, груди мі повытягувал, но як я тепер выглядам?! — удавано-жалїстливо бїдкат ся Євця.

— Ой, Євцю! Я не можу того выразити, як ты тепер прекрасно выглядаш! На таку, як тепер, я ся готовий без кїнця смотрити!

— А то смаркач! А то тиха вода! Но вы лем посмотрте ся на него! Юж мі потрафит компліменты правити! На очах росне хлопец! На очах робит ся з него галантний кавалїр! — смїє ся Євця.

— Но, але ты, Євцю, на правду така крас, же я выповїсти того навет не можу... Но ты така, як даяка свята на образку! — запевням я.

— Ха-ха-ха-ха! Як на образку, повідаш?! Но, то може, Петрусю, будеш ся молил до мя? А коровы, ци будеш мі їх тепер наvertsал?

— Ой, буду, Євцю, буду! І не лем коровы наvertsал, але вшытко буду робил, што мі лем прикажеш!

— А видиш, Петрусю, як на моє пришло? Я ти повідала, же будеш мя слухал, як єдвабний.

— Буду, Євцю, буду! Бо ты того варташ!

І слова свого-м дотримал до кїнця. През цілий час, як долго зме пасли разом, Євця николи своїх коров не наvertsала, лем все я за ней. (...)